C/2025/768

11.2.2025

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Demokrati i Afrika: nuläge och framtidsutsikter – vilken roll kan EESK spela?

(yttrande på eget initiativ)

(C/2025/768)

Föredragande: **Carlos Manuel TRINDADE**

Rådgivare	Paulo Pedroso
Beslut av plenarförsamlingen	18.1.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Yttre förbindelser
Antagande av sektionen	12.11.2024
Antagande vid plenarsessionen	4.12.2024
Plenarsession nr	592
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	167/0/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) anser att demokrati kräver respekt för de mänskliga rättigheterna, starka institutioner och maktdelning som garanterar rättsstatsprincipen och ett oberoende rättsväsende, fria och rättvisa val, ansvarsskyldighet gentemot folket, en rätt till fullständigt deltagande, och åtgärder för att bekämpa diskriminering.

1.2 EESK ställer sig bakom Förenta nationernas vision, enligt vilken maktutövande som bygger på respekt för folkets vilja är en hörnsten i begreppet demokrati i en vidare bemärkelse. Denna vision återspeglas i ingressen till Förenta nationernas stadga, som ”vi, de förenade nationernas folk” undertecknat och som åtföljs av de grundläggande principer som fastställs i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, som ger folket rätt till självbestämmande och ålägger medlemsstaterna att värna de medborgerliga och politiska rättigheterna för samtliga personer som befinner sig på deras territorium och som är underkastade deras jurisdiktion, utan diskriminering på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationell eller social härkomst, ekonomisk situation, börd eller annat förhållande.

1.3 Vi är fast övertygade om att EU inom alla verksamhetsområden bör främja följande principer:

— De mänskliga rättigheterna i enlighet med FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948).

— EU:s värden i enlighet med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2000/C-364/01) och EU-fördragen.

— Efterlevnaden av ILO:s grundläggande konventioner.

1.4 EESK värdesätter och välkomnar det engagemang som Afrikanska unionen (AU) visar för demokratiska värden såsom det kommer till uttryck i dess konstituerande akt, särskilt skrivningen om att främja demokratiska principer och institutioner, folkens deltagande och goda styrelseformer samt åtagandet att främja och värna de mänskliga rättigheterna och folkens rättigheter, i enlighet med den afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter och andra relevanta instrument på området för mänskliga rättigheter. Kommittén värdesätter också AU:s åtagande att främja demokrati, i enlighet med Afrikanska stadgan om demokrati, val och samhällsstyrning. Vi noterar med tillfredsställelse att åtaganden om god samhällsstyrning, demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna, rättvisa och rättsstatsprincipen anges som mål i AU:s Agenda 2063.

1.5 EESK ser positivt på den demokratiska utvecklingen i Afrika och välkomnar den afrikanska befolkningens engagemang och det folkliga stödet för demokrati som är mer utbrett i Afrika än i många andra delar av världen, även om stödet har försvagats under det senaste årtiondet.

1.6 Kommittén konstaterar dock att parlamentens roll måste stärkas i många afrikanska länder och att åtgärder måste vidtas för att öka allmänhetens förtroende för det sätt på vilket demokratin fungerar.

1.7 Det finns en stark koppling mellan fred, säkerhet, stabilitet, ekonomisk tillväxt, sociala framsteg och demokrati. Kommittén ser därför positivt på den viktiga roll som AU spelar för att främja denna koppling i den demokratiska utvecklingskedjan. Vi vill samtidigt påminna om att överstatliga institutioner inte kan fungera effektivt utan ett fullständigt samarbete med och engagemang hos medlemsstaterna och deras politiska ledarskap. EESK anser också att de afrikanska staternas engagemang för och samarbete med AU måste stärkas för att AU:s roll ska bli mer effektiv.

1.8 Vi är medvetna om att en decentralisering av makten är en utmaning som kräver en mobilisering av resurser och institutionell kapacitetsuppbyggnad. Kommittén uppmanar därför EU-institutionerna att fördjupa samarbetet för att utveckla demokratin och öka allmänhetens förtroende och deltagande.

1.9 EU:s strategi för att stödja demokratiutvecklingen i Afrika bör utgå från en relation mellan jämlikar. Hänsyn måste tas till kontinentens komplexitet i fråga om ekonomisk utveckling, sociala framsteg, färdigställandegraden för kritisk infrastruktur, frågan om mångfald samt geopolitiska och strategiska intressen samtidigt som den ram som fastställts för förbindelserna mellan EU och Afrika respekteras.

1.10 EESK anser att EU inte har fäst tillräcklig vikt vid Afrikas geopolitiska roll, och att vissa medlemsstaters okloka agerande och de svagheter i EU:s gemensamma utrikespolitik detta har medfört har bidragit till denna situation. Det är av största vikt att vända denna trend.

1.11 Kommittén är medveten om att Afrika står inför ett antal externa och interna hot avseende den demokratiska utvecklingen. På ett externt plan är det viktigt att ta hänsyn till att vissa stormakter, som inte är intresserade av stärkt demokrati, får ett allt större inflytande. Internt är den utbredda korruptionen ett stort problem, vilket beror på det beteende som kännetecknar såväl dem som är redo att betala mutor som dem som accepterar att bli mutade.

1.12 I detta sammanhang anser EESK att Global Gateway-strategin, som lanserades 2021, är av stor betydelse för förbindelserna mellan EU och Afrika. I linje med vårt yttrande om denna strategi ([1]) betonar kommittén att strategin kommer att göra det möjligt att stärka de ekonomiska och politiska banden med unionens partnerländer och säkerställa respekten för EU:s demokratiska och sociala principer samtidigt som EU får möjlighet att konkurrera effektivt på global nivå när det gäller att tillhandahålla infrastruktur. EESK upprepar dessutom vikten av att investeringsprogrammen inom ramen för denna strategi bygger på en konsekvensbedömning. I denna bedömning bör man inte bara beakta aspekter av strategisk geopolitisk betydelse, utan även säkerställa demokratiskt deltagande och garantera projektens ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhet.

1.13 Vi är övertygade om att vi tillsammans med erkända företrädare för det afrikanska civila samhället (plattformar, forum, frivilliga) och arbetsmarknadens parter i Afrika kan bidra till att främja de demokratiska värdena, försvara de mänskliga rättigheterna och bidra till att försvara Afrikas demokratiska regimer med beaktande av Samoa-avtalet.

([1]) EUT C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj.

1.14 I Samoa-avtalet föreskrivs institutionella mekanismer för att skapa strukturer för det civila samhällets deltagande genom civil och social dialog. Tack vare de insikter och den sakkunskap som EESK förvärvat under årens lopp och med respekt för de berörda parternas oberoende uppfyller kommittén de villkor som ställs för att samarbeta med det afrikanska civila samhället i syfte att stärka dess roll i arbetet för ekonomisk tillväxt, sociala framsteg och demokratisk utveckling i Afrika. EESK framhåller att kommittén skaffat sig stor erfarenhet av förbindelserna med Afrika under de senaste 20 åren tack vare de många initiativ som kommittén tagit i samband med de särskilda insatser som genomförts av uppföljningskommittén EU–AKS och de olika uppdrag som genomförts i ett antal afrikanska stater. Det är viktigt att slå vakt om, fortsätta att dra nytta av och värdesätta denna erfarenhet. Tack vare dessa insatser har kommittén och våra afrikanska partner värdefulla erfarenheter av att bidra till att främja den civila, sociala och politiska dialogen och stärka det afrikanska civila samhället, bland annat genom att stärka arbetsmarknadens parter.

1.15 EESK är en stark förespråkare av att kommissionen förfogar över finansieringsinstrument för att stödja program och projekt avseende studier och prognoser som är inriktade på situationen för det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter i AKS-staterna, i det här fallet Afrika, med beaktande av deras behov av stärkt ledarskap och teknisk stabilitet samtidigt som planerade institutionella mekanismer genomförs.

1.16 Kommittén kommer inom ramen för sina befogenheter att fullfölja och förbättra sina insatser för att främja och stödja organisationerna i det afrikanska civila samhället och arbetsmarknadens parter genom att underlätta deras bildande, organisation och verksamhet och medverka till att stärka deras institutionella kapacitet som ett bidrag till arbetet med att uppnå EU:s mål att göra demokratin motståndskraftig i Afrika.

1.17 Kommitténs insatser kommer att vägledas av tanken om att lika stor vikt måste fästas vid främjandet av medborgerliga, politiska, sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter som vid frågan om ekonomisk tillväxt och sociala framsteg. Även om frågor som rör kvinnors rättigheter, jämställdhet och sexuell läggning är känsliga i vissa afrikanska länder är de oupplösligt förbundna med en demokratisk kultur. EU bör i sitt partnerskap med Afrika verka för framsteg på dessa områden och ha i åtanke att det i allmänhet tar lång tid för människor att ta till sig en kultur som kännetecknas av nya typer av relationer och att detta är en process som sker gradvis.

1.18 Vi välkomnar undertecknandet av samförståndsavtalet mellan EESK och Afrikanska unionens ekonomiska, sociala och kulturella råd den 17 juli 2024, som är av stor betydelse när det handlar om att stärka det civila samhällets bidrag till partnerskapet mellan EU och Afrika.

2. **Allmänna kommentarer om gemensamma demokratiska värden**

2.1 Att lägga grunden till demokrati och samarbeta för att stärka demokratin har en politisk dimension, men också en viktig dimension som handlar om civil och social dialog. Lämpliga institutioner måste inrättas så att fria och oberoende organisationer och rörelser i det civila samhället kan delta och för att få till stånd en social dialog mellan arbetsmarknadens parter.

2.2 Det finns en inneboende och oupplöslig koppling mellan ett demokratiskt samhällsklimat, ekonomisk tillväxt, miljömässig hållbarhet och sociala framsteg. Dessa faktorer återspeglar och förstärker varandra.

2.3 En ändamålsenlig politik och människors förtroende för demokratiska institutioner är viktiga faktorer när det handlar om medborgardeltagande. Det är en svår uppgift att bevara förtroendet för dessa institutioner och det tar lång tid att återupprätta förtroendet om det går förlorat.

2.4 EESK vill i detta sammanhang på nytt understryka att universella mänskliga rättigheter, såsom grundläggande arbetstagarrättigheter, näringsfrihet, rätten till en hälsosam miljö och rättsstatsprincipen, är grundläggande gemensamma värden. Vid sidan om målen för hållbar utveckling utgör dessa rättigheter en internationellt överenskommen minimistandard för utvecklingen av program och grunden för ett jämlikt partnerskap för utveckling ([2]).

([2]) EUT C 429, 11.12.2020, s. 105.

2.5 De globala hoten mot demokratin är verkliga. Vi håller med Europaparlamentet om att EU måste vara fullt berett att motverka uppkomsten och det illasinnade inflytandet av auktoritärt styre, illiberalism och extremism samt hoten mot de mänskliga rättigheterna och de ökande angreppen på de mänskliga rättigheternas, demokratins, rättsstatlighetens och den internationella humanitära rättens universalitet ([3]). Kommittén betonar också att korruption är ett hot mot demokratin som måste bekämpas.

3. **Särskilda kommentarer**

3.1 ***Dagens situation i Afrika***

3.1.1 Den afrikanska kontinenten är internt heterogen. Här återfinns länder med olika nivåer av ekonomisk utveckling, olika politiska institutioner och olika ekonomiska, sociala och politiska utmaningar, även när man ser till den gemensamma ram för nationer som vuxit fram ur processerna för avkolonisering. Den demokratiska dynamik som kännetecknar kontinenten är mångskiftande och det finns inget enhetligt mönster eller någon enhetlig trend, vare sig i dagens situation eller i utgångsläget. Betydande framsteg har dock gjorts i vissa länder och regioner som har utvecklat motståndskraftiga demokratier, även om andra länder och regioner kännetecknas av en demokratisk tillbakagång, som i vissa fall varit betydande.

3.1.2 Att konsolidera demokratin är, oavsett var i världen vi befinner oss, en process som sker i samspel med utvecklingen och fördelningen av välstånd. I Afrika är det särskilt viktigt att överbrygga utvecklingsklyftan och komma till rätta med den otillräckliga fördelningen av välstånd samtidigt som demokratin och de demokratiska institutionerna främjas.

3.1.3 Enligt Afrobarometern ser den afrikanska befolkningen positivt på frågor såsom demokrati, politikers ansvarsskyldighet och rättsstatsprincipen, och även om många anser att deras länder är demokratier är de inte nöjda med demokratin i det egna landet ([4]). Allmänhetens stöd för demokrati är mer utbrett i Afrika än i många andra delar av världen, även om det har urholkats under det senaste årtiondet, då stödet har minskat i flera länder samtidigt som acceptansen för militärstyre ökat ([5]).

3.1.4 I många afrikanska länder råder uppfattningen att resultaten på hemmaplan är sämre än världsgenomsnittet på ett antal viktiga områden, till exempel när det gäller avsaknaden av korruption, kravet på respekt för lagen, rättsväsendets oberoende samt trovärdiga val och valda regeringar ([6]).

3.1.5 I Afrika är avsaknaden av kritisk infrastruktur mycket stor, vilket är ett grundläggande problem för att kunna uppnå målen om hållbar utveckling, bland annat i fråga om vatten och sanitet, energi, transport samt kommunikations- och informationsteknik. Partnerskapet mellan EU och Afrika bör främja en utbyggnad av kritisk infrastruktur på dessa områden.

3.1.6 Debatten om hur demokratin i Afrika kan stärkas pågår fortfarande. Vissa förespråkar den västerländska och europeisk-amerikanska demokratiska modellen. Andra menar att den demokratiska modellen bör anpassas eller att det att det bör skapas en särskild afrikansk modell som grundar sig på lokalsamhället och kännetecknas av deltagandedemokrati. Bortsett från denna debatt kännetecknas demokrati av ett antal faktorer som är identiska i hela världen: frihet, yttrandefrihet, rättsstatsprincipen, maktdelning och det civila samhällets röst och deltagande samt mänsklig utveckling.

3.1.7 EESK noterar och ser positivt på de betydande ansträngningar som befolkningen på den afrikanska kontinenten har gjort för att bygga upp demokratiska institutioner sedan demokratiseringsvågen på 1990-talet. De flesta länder har infört flerpartival, men parlamentens roll måste stärkas i många länder och allmänhetens förtroende för hur landets demokratiska institutioner fungerar måste stärkas.

([3]) Betänkande om mänskliga rättigheter och demokrati i världen och Europeiska unionens politik på området – årsrapport 2023, punkt 3.
([4]) Ionel Zamfir, ”EU support to democracy and good governance in Africa”, Europaparlamentets utredningstjänst, november 2017.
([5]) Afrobarometern, ”African insights 2024: Democracy at risk – the people’s perspective”.
([6]) International IDEA, ”The Global State of Democracy Indices”, v. 7.1, 2003. Uppgifter som lades fram av Roba A. Sharamo vid den hearing som EESK anordnade i samband med utarbetandet av detta yttrande.

3.1.8 AU har fastställt god samhällsstyrning, demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna, rättvisa och rättsstatsprincipen som mål i Agenda 2063.

3.1.9 Arbetet med god samhällsstyrning omfattas av en mekanism för inbördes granskning. Detta är av stor betydelse och något som kommittén välkomnar. Den afrikanska mekanismen för inbördes granskning är en frivillig och helt och hållet afrikansk mekanism för bedömning av samhällsstyrning och kontroll av efterlevnaden av afrikanska och internationella åtaganden, särskilt på områdena för demokrati och politisk styrning, ekonomisk styrning, företagsstyrning och socioekonomisk utveckling. Inom ramen för denna mekanism utarbetas offentliga rapporter, och arbetet mynnar ut i nationella handlingsprogram. EESK lovordar de afrikanska staterna för att de skapat denna mekanism och uppmanar dem att använda sig av den även i fortsättningen.

3.1.10 EU kan vara en partner för att skapa afrikanska demokratiska modeller som tillgodoser folkens, särskilt ungdomars, önskemål.

3.1.11 Arbetet med att främja anständigt arbete hänger oupplösligt samman med frågan om demokratisk utveckling. Det är viktigt att EU och Afrika skapar incitament för att ILO:s standarder och instrument, framför allt de grundläggande konventionerna, tillämpas.

3.1.12 Den informella privata ekonomin, som är vanligt förekommande i afrikanska länder, försvårar möjligheterna till rättvis konkurrens och är en mycket viktig faktor som ligger bakom de höga nivåer av otrygghet på arbetsmarknaden, fattigdom och social utsatthet som påverkar samhället och förbindelserna på arbetsmarknaden. En övergång till en formell ekonomi stärker det civila samhällets oberoende och ökar det ömsesidiga förtroendet mellan medborgare, ekonomiska aktörer och staten. EESK anser därför det vara av största vikt att ILO:s rekommendation 204 om en övergång från en informell till en formell ekonomi tillämpas på ett ändamålsenligt sätt ([7]).

3.1.13 Den informella ekonomins dominans, de moderna ekonomiska sektorernas ringa storlek och de problem som därmed uppstår i förhållandet mellan stat och medborgare avspeglas i en utsatthet för ökad social ojämlikhet och svårigheter att ta tillvara fördelarna med den demografiska utvecklingen, som skapar tillfredsställande möjligheter för de afrikanska ungdomarna. Detta ökar risken för en ond cirkel som kan göra det svårt att hävda fördelarna med demokrati.

3.1.14 Många analyser av hur den afrikanska demokratin utvecklats ger anledning till oro. Enligt sammanfattningen av Europaparlamentets forskningsrapport från 2017 hämmar ett antal faktorer i vissa, men inte alla, länder den demokratiska utvecklingen på den afrikanska kontinenten: valen är fortfarande otillfredsställande, dominerande partier klamrar sig fast vid makten, val har manipulerats, valfusk har konstaterats och kontrollen över medierna och rättsväsendet har lett till att oppositionella åsikter undertryckts. Mot denna bakgrund vill EESK på nytt framhålla vikten av trovärdiga valprocesser och effektiva valobservatörsuppdrag.

3.1.15 Maktkoncentration är ett första steg i riktning mot en statskupp. En decentralisering av makten är ett sätt att göra de demokratiska processerna mer inkluderande och öka medborgardeltagandet.

3.1.16 Under de senaste åren har antalet statskupper och kuppförsök till och med ökat. Detta är en utveckling som man måste vara införstådd med och beakta när EU-institutionerna beslutar om framtida åtgärder.

3.1.17 Det finns många problem i Afrika som hindrar en övergång till demokrati och dessa hänger ofta samman:

— Länder med instabila regeringar uppvisar också relativt låga resultat i fråga om social och ekonomisk utveckling.

— En militär närvaro under lång tid skapar ofta en känsla hos befolkningen av att en fredlig övergång till demokrati inte är möjlig.

— Desinformation från utländska aktörer.

— Snedvridning av de politiska institutionerna, ekonomin och samhället på grund av utbredd korruption.

— Minskat utrymme för det civila samhället.

([7]) Rekommendation antagen av konferensen vid dess 104:e session i Genève den 12 juni 2015, https://www.ilo.org/resource/ilc/104/recommendation-no-204-concerning-transition-informal-formal-economy.

3.2 ***Afrika och den globala geopolitiken***

3.2.1 EU är fortfarande Afrikas viktigaste partner (i fråga om utvecklingssamarbete, investeringar och handel).

3.2.2 EU:s strategi för Afrika är enligt olika afrikanska aktörer, såväl statliga inrättningar som det civila samhället, dock alltför byråkratisk. Detta är en uppfattning som vi måste rätta till genom att se till att EU:s åtgärder anpassas till de sammanhang där unionen avser att utveckla sitt samarbete.

3.2.3 År 2021 lanserade EU en investeringsstrategi som är av särskild betydelse för Afrika: Global Gateway. EU lovar att mobilisera upp till 300 miljarder euro i investeringar mellan 2021 och 2027 för att förbättra den digitala infrastrukturen och energi- och transportinfrastrukturen samt stärka systemen för hälsa och sjukvård, utbildning och forskning i hela världen. Investeringsanslagen till den afrikanska kontinenten uppgår till cirka 150 miljarder euro. I vårt yttrande om denna strategi ([8]) framhåller kommittén följande:

— Kommittén anser att Global Gateway kommer att göra det möjligt att stärka de ekonomiska och politiska banden med EU:s partnerländer och säkerställa respekten för EU:s demokratiska och sociala principer, samtidigt som EU får möjlighet att konkurrera effektivt på global nivå när det gäller att tillhandahålla infrastruktur.

— EESK betonar vikten av att Global Gateway-investeringsprogrammen bygger på en konsekvensbedömning. I denna bedömning bör man inte bara beakta aspekter av strategisk geopolitisk betydelse, utan även säkerställa demokratiskt deltagande i utvecklingsinitiativen i partnerländerna och garantera projektens ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhet.

3.2.4 Den privata sektorn inom EU är fast besluten att delta i Afrikas ekonomiska utveckling, men betydande institutionella hinder kvarstår, bland annat i fråga om rättsliga ramar och investeringsskydd, problem med korruption som är djupt förankrad i samhället, frånvaron av ett oberoende rättsväsende och förekomsten av utvecklingsklyftor, som kan överbryggas med hjälp av partnerskap och samarbete, samt kompetensbrist bland arbetstagare och avsaknad av infrastruktur.

3.2.5 EESK uppmanar EU:s och Afrikas institutioner att se till att kampen mot korruption och dess negativa konsekvenser för ekonomin och samhället prioriteras i samarbetet mellan EU och Afrika.

3.2.6 Kommittén anser att den afrikanska kontinentens geopolitiska och strategiska roll har underskattats av EU under lång tid, vilket vi beklagar. Denna situation förvärras av vissa europeiska staters okloka strategier och följaktligen av svagheterna i EU:s gemensamma utrikespolitik. Vissa stater utanför EU agerar på ett sätt i regionen som i hög grad bidrar till den nuvarande situationen. Detta är fallet med Rysslands destabiliserande handlingar och Kinas omfattande investeringar inom ramen för dess geopolitiska strategi för Afrika.

3.2.7 De internationella strategier som tillämpas av Kina (genom initiativet ”Nya Sidenvägen”) och Ryssland (framför allt genom ryska företag, men även paramilitära styrkor såsom Wagnergruppen) underblåser risken för en demokratisk tillbakagång på den afrikanska kontinenten.

3.2.8 Till skillnad från EU grundar inte Kina eller Ryssland sin utrikespolitik på universella värden och dessa länder blir därför förmånspartner i förbindelserna med autokratiska regimer och regeringar som har politiska och/eller ekonomiska åtaganden gentemot dem.

3.3 ***Förbindelserna mellan EU och Afrika***

3.3.1 Enligt artikel 21 i fördraget om Europeiska unionen ska EU:s åtgärder i internationella sammanhang utgå från de principer som har legat till grund för dess egen tillblivelse, bland annat respekten för människors värde, frihet, demokrati, rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna.

([8]) EUT C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj.

3.3.2 Enligt den gemensamma strategin Afrika–EU, som utgör den övergripande ramen på lång sikt för förbindelserna mellan Afrika och EU, ska partnerskapet vägledas av de grundläggande principerna om afrikansk enighet, ömsesidigt beroende mellan Afrika och EU, egenansvar och gemensamt ansvar, respekt för de mänskliga rättigheterna, de demokratiska principerna och rättsstatsprincipen samt rätten till utveckling.

3.3.3 EU och Afrika kan inom ramen för ovannämnda strategi tillsammans ta tillvara rådande möjligheter och ta sig an utmaningar, och vidta åtgärder som säkerställer stabilitet, fred, säkerhet, mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, hållbara försörjningsmöjligheter samt hållbar ekonomisk tillväxt som bygger på sunda ekosystem, social sammanhållning och god samhällsstyrning.

3.3.4 Det är mot bakgrund av denna övergripande ram som Samoa-avtalet ingicks mellan EU och Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (OSAKS) i november 2023. Samoa-avtalet avser att främja partnerskap mellan jämlikar, men i praktiken är strukturerna på den afrikanska sidan svagare, har färre politiska befogenheter och saknar tillräckliga resurser. AU och OSAKS har mycket mindre resurser än EU. EESK rekommenderar att EU tar hänsyn till dessa skillnader och strävar efter att ta fram mekanismer för att återskapa balansen för dessa ömsesidiga förbindelser.

3.3.5 För att genomförandet av Samoa-avtalet ska krönas med framgång är det viktigt att parterna kommer överens om vilka framstegsindikatorer som ska tillämpas.

3.3.6 I det nya europeiska samförståndet om utveckling, som godkändes gemensamt av kommissionen, rådet, parlamentet och den höga representanten i juni 2017, betraktas demokrati i ett bredare sammanhang inom utvecklingspolitiken.

3.3.7 Såsom prioriterade åtgärder i rådets slutsatser om EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati 2020–2024 ingår att bygga motståndskraftiga, inkluderande och demokratiska samhällen och främja ett globalt system för mänskliga rättigheter och demokrati.

4. **EESK och det afrikanska civila samhället**

4.1 I detta sammanhang är den viktigaste frågan följande: Hur kan EESK bidra till att främja demokratiska värden och försvara demokratiska regimer i Afrika, med beaktande av Samoa-avtalet och partnerskapet mellan EU och Afrika?

4.2 Vi måste beakta den roll som den sociala och ekonomiska utvecklingen och utrymmet för det civila samhället spelar när det gäller att bygga upp motståndskraftiga demokratier.

4.3 I detta sammanhang vill kommittén på nytt framhålla att respekten för de universella mänskliga rättigheterna, som är grundläggande gemensamma värden, måste utgöra grunden för allt politiskt engagemang inom ett jämlikt partnerskap för utveckling med Afrika ([9]).

4.4 Vi är övertygade om att EESK (i enlighet med vårt yttrande om Gemensamt meddelande till Europaparlamentet och rådet – Förnyad kraft åt partnerskapet mellan Afrika och EU) tillsammans med erkända företrädare för det civila samhället (plattformar, forum, frivilliga) och arbetsmarknadspartner från Afrika kan ge ett viktigt bidrag till demokrati och mänskliga rättigheter ([10]).

4.5 Samoa-avtalet, och särskilt partnerskapet mellan EU och Afrika, är den ram som ska beaktas. I avtalet föreskrivs institutionella mekanismer för att skapa ett strukturerat utrymme där det civila samhället ges möjlighet att delta genom civil och social dialog. Kommittén har lång erfarenhet av sådana processer.

4.6 Undertecknandet av samförståndsavtalet mellan EESK och Afrikanska unionens ekonomiska, sociala och kulturella råd den 17 juli 2024 är ett mycket viktigt steg i riktning mot att stärka detta bidrag. De båda institutionerna kommer att stärka samarbetet genom att bekräfta det strategiska partnerskapet mellan AU och EU, främja en förnyad demokratisk dialog och stärka samarbetet mellan det civila samhället i EU och Afrika för att främja den ekonomiska och sociala utvecklingen, fördjupa det civila samhällets deltagande och eftersträva en hållbar utveckling.

([9]) EUT C 429, 11.12.2020, s. 105, punkt 1.1.
([10]) EUT C 237, 6.7.2018, s. 66, punkt 1.4.

4.7 Staten och det civila samhället måste stödja varandra ömsesidigt, men i Afrika ses de ofta som motståndare och makthavarna anklagar ofta det civila samhället för att försöka destabilisera och störta det politiska styret. En sund maktväxling kräver institutionell kontinuitet som måste stärkas genom att klargöra de områden där staten och det civila samhället har rätt att agera självständigt, utan att detta förhindrar sunda politiska meningsutbyten.

4.8 Det civila samhället bygger sin verksamhet på medborgarinitiativ för att bland annat hitta lösningar på sociala och miljömässiga samhällsproblem. Denna initiativtagaranda tar sig många dynamiska uttryck och representerar en demokratisk miljö som auktoritära regeringar inte accepterar och ofta försöker förbjuda.

4.9 Principen om ett starkt civilt samhälle stärks i takt med utvecklingsnivån. I vissa länder är det civila samhället organiserat på etniska grunder. Det är viktigt att främja en kultur inom det civila samhället som bygger på medborgardeltagande.

4.10 Såsom redan påpekats i samband med förbindelserna mellan EU och AKS-staterna har EESK fastställt ett mål för sitt deltagande i denna process: införande av institutionella mekanismer samt främjande av och stöd till organisationer i det civila samhället och arbetsmarknadsparter, för att därigenom erkänna den roll som dessa aktörer spelar när det gäller att främja hållbar utveckling, i synnerhet i ljuset av FN:s mål 17 för hållbar utveckling ([11]).

4.11 Kommittén anser att samarbetet med AU:s ekonomiska, sociala och kulturella råd är avgörande för att lägga grunden till en strukturerad strategi och säkerställa ett fortsatt deltagande av berörda parter i partnerskapet mellan EU och AU.

4.12 Vi kommer också att upprätthålla våra förbindelser med de afrikanska ekonomiska och sociala rådens förbund (Ucesa) genom ömsesidigt deltagande i parternas evenemang och gemensamma projekt.

Bryssel den 4 december 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande

([11]) EUT C 443, 22.11.2022, s. 29, punkt 1.9.